

Aino Kiramo & Ella Liimatainen

## **Mummokommuuni kolmannen iän asumismuotona**

Ikääntyvien odotukset yhteisasumiselta

Opinnäytetyö

Syksy 2016

SeAMK Sosiaali ja terveys

Geronomi (AMK)

**SeAMK** 

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU  
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

## Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: SeAMK Sosiaali- ja terveysala

Tutkinto-ohjelma: Vanhustyö Geronomi (AMK)

Tekijät: Ella-Maria Liimatainen ja Aino Kiramo

Työn nimi: Mummokommuuni kolmannen iän asumismuotona

Ohjaaja: Anna-Kaarina Koivula

Vuosi: 2016 Sivumäärä: 50 Liitteiden lukumäärä: 1

---

Opinnäytetyö oli tutkimustyö, jossa selvitettiin ikääntyvien odotuksia yhteisöasumiselta. Toteutimme opinnäytetyömme laadullisena kyselytutkimuksena. Tutkittavana oli 10 ikääntyvää yhteisasumisesta kiinnostunutta henkilöä. Tutkimus toteutettiin sähköisellä kysymyslomakkeella, jossa oli monivalintakysymyksiä sekä avoimia kysymyksiä. Vastaukset analysoitiin aineistolähtöisellä sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen päätuloksiksi nousivat yhteisöllisyyden tunne, voimavarojen ja hyvinvoinnin lisääntyminen sekä viihtyisä ympäristö nousivat tutkimuksen päätuloksiksi. Ikääntyvät odottavat yhteisasumiselta arkisten asioiden jakamista, toisten auttamista, yhdessä tekemistä sekä taloudellisuutta. Yhteisasuminen nosti vastaajissa myös ristiriitaisia tunteita. Vastaajat olivat epävarmoja yhteisön toimivuudesta. Asumisessa epäilytti oman rauhan puuttuminen, ihmisten erilaisuus, ristiriidat sekä yhteisten arvojen puuttuminen.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli lisätä tietoutta yhteisasumisesta ja sen mahdollisuuksista tulevaisuuden ikääntyneiden asumismuotona. On tärkeää, että meillä on tulevaisuudessa tarjota erilaisia asumisvaihtoehtoja ikääntyville.

Avainsanat: yhteisasuminen, kolmas-ikä, yhteisöllisyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

## **Thesis abstract**

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme in Elderly Care

Specialisation: Bachelor of Elderly Care

Authors: Ella-Maria Liimatainen and Aino Kiramo

Title of thesis: Granny Commune - Way of Living for Third Age

Supervisor: Anna-Kaarina Koivula

Year: 2016      Number of pages: 50      Number of appendices: 1

---

The purpose of our bachelor thesis was to find out elderly people's expectations for collective housing. We implemented our bachelor thesis by using qualitative research method. A qualitative research method was used in this thesis.

The object of this research were ten (10) ageing persons who were interested in collective living. The research was executed using an electronic questionnaire. The questionnaire included multiple choices and open questions. The answers were analysed using material based content analysis.

A sense of community, an enjoyable environment, an increase of wellbeing and resources appeared to be the main aspects of this research. Sharing everyday matters, helping each other, doing things together and being economic are the main matters expected from collective living among elderly people.

Collective living also brought up contradictory feelings. Answerers were unsure how well the communal living would work in action. The main disturbing things about living together were not having their own peace and time, people's differences, possible conflicts and not sharing common values.

The Bachelor's thesis endeavour is to raise awareness of collective living and its possibilities in the future as a way of living for elderly people. In the future, it is important to provide different choices of living for elderly people.

Keywords: collective housing, third-age, communality

## SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkoluettelo.....	5
1 JOHDANTO.....	6
2 IKÄÄNTYNEIDEN ASUMISEN LÄHTÖKOHDAT.....	8
2.1 Väestörakenteen muutos.....	8
2.2 Asuntopolitiikan linjaukset.....	9
2.3 Asumisratkaisut.....	11
3 KOLMAS IKÄ.....	15
4 YHTEISÖLLISYYS JA YHTEISÖT.....	17
5 YHTEISÖASUMINEN.....	19
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	23
6.1 Tutkimuskysymys.....	23
6.2 Aineiston kerääminen.....	23
6.3 Aineiston analysointi.....	24
7 TUTKIMUSTULOKSET.....	27
7.1 Tutkittavien taustatiedot.....	27
7.2 Yhteisöllisyys.....	27
7.3 Voimavarat ja hyvinvointi.....	31
7.1 Ympäristö.....	32
8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA.....	34
LÄHTEET.....	38
LIITTEET.....	43

## Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Taulukko 1. Väestöennuste ikäluokittain 2015-2060.....	8
Taulukko 2. Yksin asuvien määrä ikäluokittain 2005-2014. ....	9
Kuvio 1. Siviilisääty. ....	27
Kuvio 2. Yhteisöllisyys .....	28
Kuvio 3. Voimavarat ja hyvinvointi .....	31
Kuvio 4. Viihtyisä Ympäristö .....	32

## 1 JOHDANTO

Täti Vihreä, Täti Ruskea ja Täti Sinipunainen asuvat yhteisessä talossa. Yksi nauttii puutarhan hoitamisesta, toinen osaa leipoa ja kolmas on sosiaalisesti lahjakas. Naisten lahjat täydentävät toinen toisiaan, he pärjäävät keskenään talossa ja toimivat sen lisäksi turvapaikkana kahdelle orpolapselle. Heillä on asiat hyvin ja heillä on vielä jotain annettavaa muillekin. (Yhteisöasuminen- blogi, Johanna Kerovuori).

Nämä tädit tulivat Johanna Kerovuoren mieleen hänen lapsuutensa Elsa Beskowin satukirjasta kun hän mietti, mikä olisi helpoin tapa ikääntyville järjestää asumisensa niin, että kotona voisi asua mahdollisimman pitkään, niin että arki olisi rikasta, ilman yksinäisyyttä ja että asukkaat tuntisivat olevansa jollekin tärkeitä.

Väestön ikääntyminen haastaa länsimaat, mukaan lukien Suomen järjestämään keskeisiä yhteiskunnan palveluja ja rakenteita. Asumisen ja siihen liittyvien palvelujen kehittäminen lukeutuu näihin. Kotona asumisen mahdollistaminen ja laitospaikkojen vähentäminen ovat myös yhteiskunnan tavoite. (Helamaa & Pylvänen 2012, 15). edellyttää muutoksia sekä rakennetussa ympäristössä että palveluverkostoissa niin asunnon, lähiympäristön kuin kaupunkirakenteen tasolla. Tavoitteena on löytää keinoja ylläpitää ihmisten toimintakykyä mahdollisimman pitkään. Yhtenä ratkaisuna siihen, että ihmiset voivat ikävuosien lisääntyessä elää täyttä elämää kotona, on mahdollistaa yhteisasuminen.

Yhteisasuminen on harvinainen asumismuoto niin Suomessa kuin muualla Euroopassa (Helamaa & Pylvänen 2012). Opiskelujemme aikana olemme huomanneet, että yksinäisiä ja turvattomia ikääntyneitä asuu kodeissaan yhä enemmän. Ikääntyneiden yhteisasumisesta löytyy vähän tutkittua tietoa Suomessa. Tavoitteenamme oli selvittää mitkä asiat yhteisasumisessa kiinnostavat ja mitä siltä odotetaan.

Mielestämme tällä hetkellä yhteisasuminen ei tavoita kaikkia niitä, jotka siitä hyötyisivät, esimerkiksi yksinäisyydestä eniten kärsiviä ikääntyviä. Lähes jokainen meistä kokee joskus yksinäisyyden tunnetta jossain vaiheessa elämäänsä. Osalle ikääntyneistä yksinäisyyden tunne on jokapäiväistä. Ikääntyneiden yksinäisyyttä on tutkittu paljon ja on huomattu, että sillä on negatiivisia vaikutuksia ikääntyneen elämään.

On olemassa myös myönteistä yksinäisyyttä, joka on vapaaehtoista, itse haluttua. Myönteinen yksinäisyys on ihmisen omassa hallinnassa ja hän kykenee sen itse päättämään. Negatiivinen yksinäisyys on pakonomaista, joka heikentää toimintakykyä, masentaa sekä lisää turvattomuuden tunnetta. (Vanhustyö 2004, 5.)

Toivomme opinnäytetyön herättävän keskustelua ja ajatuksia yhteisasumisen mahdollisuudesta. Tavoitteenamme on, että tulevaisuudessa geronomit voisivat työsäännön tarjota ikääntyneille yhteisasumista vaihtoehtona muiden asumismuotojen lisäksi.

## 2 IKÄÄNTYNEIDEN ASUMISEN LÄHTÖKOHDAT

### 2.1 Väestörakenteen muutos

Suomen väestön kehitystä muovaa lähitulevaisuudessa kaksi tekijää, pieni syntyvyys ja eliniän pidentyminen. Lähivuosisikymmeninä erityisesti eläkeikäisten määrä kasvaa. Väestön ikääntyminen haastaa yhteiskunnan järjestämään keskeiset palvelut ja rakenteet uudelleen. Asuminen ja asumiseen liittyvät palvelut lukeutuvat näihin. Tällä hetkellä yli-65 vuotiaiden osuus väestöstä on 18 %. Vuonna 2020 yli 65-vuotiaiden osuus arvioidaan olevan 23 % ja vuonna 2040 jo 26 %. Tilastot kertovat myös, että suomalaisten elinikä pitenee ja terveydentila on tulevaisuudessa tätä hetkeä parempi. (Tilastokeskus 2016.) Myös yksinasuvien ikääntyvien määrä on nousussa. Lisäksi eniten ulkopuolista apua ja hoitoa tarvitsevien kaikkein vanhimpien ihmisten määrä yli kaksinkertaistuu seuraavan 30 vuoden kuluessa. Heidän osaltaan jo pieni ja ohimenevä muutos toimintakyvyssä saattaa aiheuttaa ulkopuolisen avun tarpeen. (Helamaa & Pylvänen 2012, 15.)

Taulukko 1. Väestöennuste ikäluokittain 2015-2060.  
(Tilastokeskus 2016)

<b>Väestöennuste</b>	<b>0-14</b>	<b>14- 65</b>	<b>yli 65-vuotiaat</b>
2015	897 703	3 468 885	1 123 657
2020	905 177	3 425 880	1 264 156
2030	881 745	3 408 861	1 478 426
2040	865 950	3 453 582	1 541 959
2060	853 476	3 401 416	1 723 944

Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2014 yksin asuvien yli 55-vuotiaiden talouksia oli maassamme 580 000 (taulukko 2). Asuntokuntien rakennemuutoksiin liittyy usein sosiaalisten kontaktien vähenemistä, yksinäisyyttä ja turvattomuutta (Helamaa & Pylvänen 2012, 15- 16.)



Taulukko 2. Yksin asuvien määrä ikäluokittain 2005-2014.  
(Tilastokeskus 2016)

<b>Koko maa</b>	<b>55 – 64</b>	<b>65 – 74</b>	<b>75 -</b>
<b>2005</b>	164 941	133 624	179 963
<b>2006</b>	169 372	137 857	184 335
<b>2007</b>	179 179	137 371	188 030
<b>2008</b>	186 011	140 232	190 504
<b>2009</b>	192 011	142 841	193 358
<b>2010</b>	195 085	148 863	197 388
<b>2011</b>	195 646	157 216	198 557
<b>2012</b>	195 223	165 509	202 308
<b>2013</b>	193 436	173 847	206 150
<b>2014</b>	192 419	181 830	210 468

## 2.2 Asuntopolitiikan linjaukset

Asuntopolitiikalla halutaan varmistaa ikääntyneiden turvallinen asuminen kotona toimintakyvystä tai varallisuudesta riippumatta. Tätä työtä tehdään Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelmassa, joka alkoi vuonna 2013 ja jatkuu vuoden 2017 loppuun saakka. Asuntokantamme ei vielä riittävästi vastaa tarpeisiin, joita ikääntyneillä on kotona asuessa. Maassamme tarvitaan arviolta noin miljoona ikääntyneille sopivaa turvallista ja esteetöntä kotia vuoteen 2030 mennessä. Ohjelman tavoitteena on tukea sekä ikääntyvien itsensä että valtion, kuntien sekä asunto- ja rakennusalan varautumista ikääntyvien asumistarpeisiin. Ohjelman päämääränä on tarjota mahdollisimman monelle tilaisuus asua kotona pitkään. Tämä edellyttää asuntojen ja asuin- ympäristöjen rakentamista ja korjaamista esteettömiksi ja turvallisiksi. Ikääntyviä on paljon ja heillä on hyvin erilaisia tarpeita, joten asumista on tuettava hyvin monipuolisilla toimenpiteillä. Ohjelman keskeisimpiä asioita ovat ikääntyville suunnattujen asuntojen riittävyys, esteettömyys, yhteisöllisyys sekä uudenlaiset asumis- ja palvelumallit. (Ympäristöministeriö 2013.)

Ohjelmassa painotetaan kuntien roolia ikääntyneiden asumisen tukemisessa. Vanhuspalvelulaki (L 28.12.2012/980) velvoittaa kunnat laatimaan suunnitelman ikääntyneen väestön hyvinvoinnin ja itsenäisen suoriutumisen edistämiseksi sekä iäkkäiden tarvitsemien palvelujen järjestämiseksi. Esimerkiksi asuinolot, liikennepalvelut ja ympäristön esteettömyys ovat osa tätä suunnitelmaa. Laajaa yhteistyötä kunnan eri toimialojen kesken ja muiden tahojen kanssa tarvitaan ikääntyvän väestön asumisen ja elinolojen parantamisessa. Myös kunnan kannalta on suuri merkitys sillä, että ikääntyneen väestön asumisolot ovat hyvät. Tukemalla kotona asumista vaikutetaan kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksiin, sillä paremmat asuinolot voivat siirtää koti- ja laitoshoidon tarvetta huomattavasti. (Ympäristöministeriö 2013.)

Yhtenä ratkaisuna kotona asumisen mahdollistamiseen, omatoimisuuden ylläpitoon ja räätälöityjen palvelujen hankintaan ovat ikääntyneet eri puolilla Eurooppaa alkaneet perustaa itselleen asuinyhteisöjä. Yhteisöasuminen on asumismuotona asukasta aktivoiva ja kuntoa ylläpitävä. Yhteisöasuminen on tavoitteellista ja järjestäytyntä asumista, asumiseen kuuluu yhteistoimintaa ja asukkailla on erilaisia vastuita ja velvoitteita. (Helamaa & Pylvänen 2012, 25.) Tällaisessa asumisessa palveluluiden oston tarve vähenee esimerkiksi yhteisen arkiruokailun ja sen omatoimisen järjestämisen myötä. Toisaalta kotiin tarvittavien palveluiden yhteinen hankinta saattaa olla taloudellisesti entistä useamman saatavilla. (Helamaa ym. 2012, 16.)

Katariina Välikangas on tehnyt vuonna 2009 selvityksen Ympäristöministeriölle Ikääntyvien asumisratkaisuista Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Erityisesti Tanska ja Hollanti nousivat selvityksessä esille. Tanskassa asumista koordinoi yksi ainoa ministeriö, ja tavoitteena on asumisen kokonaisvaltainen suunnittelu. Tanskassa on myös laki sosiaalisesta asumisesta. Ikääntyneiden asuminen toteutetaan pääosin sosiaalisena asumisena. Tanskassa on poistettu kokonaan laitoshoidon käsite, ja samaten hoivakotiasuminen on väistynyt. Ikääntyneille tarkoitettua asumista on sekä muun asutuksen joukossa, että palvelualueilla. Palvelualueilla asumista kutsutaan sosiaalisesti hoiva-asumiseksi. Palvelualueilla on ikääntyneiden asuintaloja, palvelukeskuksia, ryhmäkoteja ja hoivakoteja. Lisäksi palvelualueilla on perinteisiä asumisratkaisuja.

Hollannissa pyritään rakentamaan elämänkaariasumista. Elämänkaariasuminen perustuu siihen, että asunnot olisivat kaikille suunnattuja ja ikääntyneet ovat osa yhteisöä. Asumisen ja palveluiden tuottajina ovat säätiöpohjaiset toimijat. Sosiaalinen asuntotuotanto rakentaa ja kunnostaa ikääntyneille asuntoja. Hollannissa on käytössä asumisen ja palveluiden naapurustomalli, joka koostuu palveluvyöhykkeistä sekä hoivan ja asumisen yhdistelmistä eli hoiva-asuinalueista. Palveluvyöhykkeellä asuntojen ja ympäristön soveltuvuus on normaalia sopivampaa ikääntyneille. Palveluvyöhykkeen ulkopuolella on hoiva-asuinalueita, joihin on mahdollista saada erilaisia asumisen ja hoivan yhdistelmiä. Hoiva-asuinalueilla ikääntyneet asuvat muun asutuksen joukossa joko omissa tavallisissa asunnoissaan, tai ikääntyneille tarkoitetuissa tukiasunnoissa tai elämänkaariasunnoissa. Julkisen järjestelmän ohella Hollannissa on useita yksityisiä tai muita projekteja, joilla on omia asumisen malleja esimerkiksi muistisairaille. (Välikangas 2009.)

### **2.3 Asumisratkaisut**

Ikääntyvien asuminen käsitteenä kattaa kaikki ikääntyville suunnatut asumisen ratkaisut. Suomessa ikääntyneiden asumisvaihtoehtoja tavallisen kotona asumisen lisäksi ovat senioriasuminen, palveluasuminen ja laitoshoido sekä perhehoito. Senioriasuminen rakentuu yksityisen tarjonnan varaan, palveluasumisen mallit, perhehoito ja laitoshoido kuuluvat kuntien järjestämisvastuun piiriin. (Siltakorpi & Puhto 2009, 5.)

Ikääntyneiden asumista on tutkittu erilaisissa hankkeissa, julkaisuissa, selvityksissä ja raporteissa muun muassa ikääntyneiden palvelutarpeiden, kotona asumisen ja palveluasumisen kautta. Asuminen nähdään useissa tutkimuksissa vanhusten hyvinvoinnin keskeisenä osana. Ikääntyneiden hyvinvointia ja asumista on tutkittu sekä omana elämänalueenaan, että kytkeytyneenä muihin elämän osa-alueisiin. (Poutanen ym. 2008, 5.)

Siltakorpi ja Puhto (2009) ovat selvittäneet ikääntyneille suunnattuja asumisratkaisuja Suomen viidessä suurimmassa kunnassa. Asumispalvelujen järjestämisen haasteena kunnissa pidettiin valinnanvaran ja joustavuuden lisäämistä, laitoshoidon

vähentämistä ja avopalvelujen kehittämistä, toimijoiden välisen yhteistyön kehittämistä sekä asumisen esteettömyyden parantamista. Merkittävimmät kunnalliset muutokset ikäihmisille suunnatuissa asumisratkaisuissa liittyivät elämänkaarimallisen asumisen kehittämiseen, jonka ydinajatuksena on mahdollistaa ikäihmisen tuettu asuminen samassa asunnossa palvelutarpeesta riippumatta. Uuden mallin myötä palveluasumisen painopiste on siirtynyt tehostettuun palveluasumiseen, ja asuminen rakentuu entistä selvemmin vanhustenkeskusten varaan. Lisäksi kunnallisen kehityksen painopisteessä ovat yksityisen senioriasunto- ja asumispalvelutannon kehittäminen sekä avohoidon lisääminen kotona asumisen tukemiseksi. (Siltakorpi & Puhto 2009, 5.)

Viime vuosina kunnissa on vähennetty laitoshoidon ja lisätty tehostettua palveluasumista. Tämä lisäys on koostunut osin vanhainkotien muuttamisesta palveluasumiseen. Tavallista palveluasumista on muutettu tehostetuksi palveluasumiseksi. Vuonna 2014 palveluasumisen tai tehostetun palveluasumisen piirissä asui 41 000 yli 65-vuotiasta. (Tilastokeskus 2016.)

**Tehostettu palveluasuminen.** Tehostetulla palveluasumisella tarkoitetaan yksikköä, jossa henkilökunta on paikalla vuorokauden ympäri. Palveluasumiseen sisältyy sekä asuminen että palvelut, joiden sisältö vaihtelee eri kuntien välillä. Vanhainkodista tehostettu palveluasuminen eroaa siten, että asiakas maksaa erikseen käyttämänsä palveluista sekä asumisesta.

Vuotin (2011, 113) tutkimuksen mukaan hoitolaitoksiin liittyvät palvelujen toimintaympäristöt koettiin uhkana ja ne saivat tutkimuksessa varsin synkkiä muotoja. Hoitolaitokset kuvattiin säilytyspaikkoina ja täyteen ahdettuina toimintayksikköinä. Niihin liitettiin myös yksityisyyden ja mielekkään tekemisen puuttuminen sekä ihmisarvon menetys. Kärnän (2008) sai tutkimuksessaan samankaltaisia tuloksia. Suuret ikäluokat eivät halua asua tulevaisuudessa vanhustenkodeissa tai suurissa laitospaikoissa yksiköissä.

**Palveluasuminen.** Palveluasuminen on tarkoitettu henkilöille, jotka eivät enää tule toimeen omassa kodissaan yksin tai avopalvelun avulla. Palveluasuminen on tarkoitettu myös sellaisille henkilöille, jotka sairautensa tai vammansa vuoksi tarvitsevat päivittäisissä toiminnoissaan toisen henkilön apua.

Palveluasuminen on sosiaalihuoltolain (710/82) ja asetuksen (607/83) mukaan kunnan järjestämää palvelu- ja tukiasumista, johon sisältyvät asunto ja siihen kuluvat jokapäiväiseen elämään liittyvät palvelut kuten ateria-, hygieni- ja turvapalvelut sekä siivous- ja asiointipalvelut.

Tavoitteena palveluasumisessa on, että toimintakyvyltään heikentyneet ja jatkuvaa apua ja tukea tarvitsevat ikääntyneet kykenisivät asumaan itsenäisesti ja samalla säilyttämään oman elämäntyyliinsä sekä itsemääräämisoikeutensa mahdollisimman pitkään. (Özer-Kemppainen 2005,17.)

Palveluasuminen sisältää erilaisia palveluasuntoja, ryhmäkoteja tai asuntoryhmiä ja näiden erilaisia yhdistelmiä. Palvelutalot ovat kunnan, säätiön, yhdistyksen tai yksityisten yritysten omistuksessa olevia rakennuksia, joiden tiloissa on palveluasuntoja ja ryhmäkoteja. Palvelutalon yhteiset tilat sekä palvelut ovat asukkaiden käytettävissä, mutta ne voivat olla myös ulkopuolisten käytettävissä, riippuen paikasta. (Özer-Kemppainen 2005,18.)

**Ryhmäkotiasuminen.** Palveluasumisessa ryhmäkotiasuminen on kasvattanut suosiotaan huomattavasti. Ryhmäkotiyksikkö koostuu noin 5-6 asukkaasta. Ryhmäkodissa voi olla useampia yksiköitä. Ryhmäkoteissa yleiset tilat ovat keskeisiä tiloja. Ne toimivat asukkaiden hoitoa tukevana asuintilana. Asukkaiden yhteiset tilat mahdollistavat sosiaalisen kanssakäymisen sekä säästävät samalla hoitopalvelun kustannuksia. Ryhmäkotiyksikössä jokaisella asukkaalla on oma huone ja omat WC-hygieniatilat. Tämä tarjoaa asukkaille mahdollisuuden yksityisyyteen sekä yhteisöllisyyteen. Ryhmäkodin asukas ostaa tarvitsemansa kotihoidon palvelut joko yksityiseltä tai sosiaalihuoltolain mukaiset palvelut kunnalliselta palveluntuottajalta. (Özer-Kemppainen 2005,18 -19.)

**Seniorikotiasuminen.** Senioritalot ovat tavallisen asumisen ja palveluasumisen välimuoto. Senioritalot ovat suunniteltu ja tarkoitettu ikääntyville, jotka tulevat toimeen ilman ulkopuolista apua tai tarvitsevat vähän apuja arkisissa asioissa. Senioritalo ei ole palvelutalo, vaan se on tarkoin harkittu esteetön asuintalo. Senioritalossa ei ole palveluja tai henkilökuntaa paikalla, vaan palvelut rakentuvat lähiympäristössä olevien arkipalveluiden varaan. (Özer-Kemppainen 2005, 22.)

**Perhekotiasuminen.** Ikäihmisten perhehoito tapahtuu yksityiskodissa, joka ei ole ikäihmisen oma koti. Vanhus asuu perheessä perheen jäsenenä. Hänellä on käytössään oma huone ja perheen kanssa yhteiset tilat. Perhehoito voi olla jatkuvaa tai lyhytaikaista. Jatkuvassa perhehoidossa ikäihminen saa tarvitsemansa hoivan ja huolenpidon jopa vuosien ajan. Lyhytaikaisen perhehoidon tavoitteena on tukea ikäihmisen kotona asumista. Se voi olla ennakoon sovittua tai äkilliseen tarpeeseen perustuvaa. Perhehoitoa tarjotaan myös omaishoidon vapaisiin tai tukeen toipumisajaksi ennen kotiutumista sairaalahoidosta. (Perhehoitoliitto ry. 2015.)

### 3 KOLMAS IKÄ

Kolmannesta iästä puhutaan silloin, kun ikääntynyt elää elämänvaihetta työelämän loppumisen jälkeen. Silloin ei olla enää työssä, mutta muuten ollaan aktiivisia, toimintakykyisiä ja elämä on eri toimintojen täyttämää. Kolmannen iän alkamisaika on yksilökohtaista, mutta yleisesti voidaan sanoa, että kolmas ikä alkaa aikaisintaan 50-vuoden iässä ja ulottuu noin 80-vuoden ikään. (Kautto ym., 2004, 31–32, 91.) Suomessa ensimmäisiä kolmannen iän tutkimuksia on tehnyt Marja Tikka. Tikka (1991) kuvaa kolmatta ikää näillä sanoin:

Kolmannen iän keskustelijoiden viesti on seuraava: useissa läntisissä maissa on jouduttu yllättäen tilanteeseen, jolloin vanhat ihmiset eivät olekaan enää vanhoja sanan traditionaalisessa mielessä. Useimmat iäkkäät ihmiset ovatkin suhteellisen terveitä ja hyväkuntoisia tekemään erilaisia asioita ja nauttimaan elämästä: lähtemään kulttuurimatkalle Egyptiin, menemään tietokonekursseille, hankkimaan itselle toisen asunnon etelän auringosta, oppimaan uusia asioita, tutkimaan naiseutta, mieheyttä ja ihmisyyttä, puhumaan seksuaalisuudesta, eutanasiasta, moraalista, kuolemasta tai aloittamaan surffi harrastuksen jne. Eli yksinkertaisesti tekemään ja olemaan tekemättä mitä monimuotoisempia asioita. (Tikka 1991,5.)

Kolmannen iän näkökulma on tarpeellinen, koska se vahvistaa ikääntyvien henkilöiden omaa toimijuutta. Jaakkola (2015, 55) on väitöskirjassaan viitannut Helanderiin (2006). Hänen mukaansa kolmas ikä on aktiivista ja suhteellisen hyväkuntoisen eläkeläisen elämää, jolloin on mahdollista toteuttaa niitä asioita, mihin aikaisemmin ei ole ollut mahdollisuutta. He ovat toimintakykyisiä kohtalaisen terveitä, jolloin heillä on mahdollisuus osallistua aktiiviseen elämään omassa elinympäristössään.

Kaikki eivät kuitenkaan pysty elämään aktiivisesti ja toteuttamaan itseään vapaasti. Koskinen (2005, 193) toteaa, että joillakin terveyden menettäminen, pienituloisuus, kulkuvaikeudet, yksinäisyys ja suuret elämänmuutokset vaikeuttavat ja estävät osallistumista. Ikääntyminen tuo mukanaan luopumista, sosiaalisista tilanteista luopumista ja jopa ikäsyrrjintää. Näistä tilanteista selviytyminen vaatii uudenlaista asennoitumista, sosiaalisen tuen läsnäoloa ja näistä saatua voimavaraa.

Sirpa Kärnä (2009, 54–55) on väitöskirjassaan tutkinut ikääntymisistä yhteiskunnallisena ilmiönä. Hän yhtyy sosiaalishistorioitsija Peter Lasettin (1996) ajatuksiin siitä, että kehittyneiden maiden ikääntyvän väestön taloudellinen, sosiaalinen ja kulttuurinen muutos tarkentaa kolmannen iän määrittelyä. Kolmas ikä kertoo tietyn väestön elintasosta, kansallisvarallisuudesta ja sen oikeudenmukaisesta jakamisesta sekä ikääntyvän omista inhimillisistä ja yhteisöllisistä voimavaroista.

Jaakkola (2015, 56) on viitannut Karistoon (2002) ja Koskiseen (2004), joiden mukaan kolmas ikä on yhteiskunnallisena ja väestörakennetta tarkentava ilmiönä ajan-kohtainen kolmesta syystä:

1. Elämänsäkaari on pidentynyt työhön loppumisen ja varsinaisen vanhuuden välillä.
2. Väestörakenteen muutoksia ei ole huomioitu muuta kuin lähinnä sosiaali- ja terveystaloudellisten palvelupaineiden näkökulmasta.
3. Siirtyminen työelämästä eläkkeelle mahdollistaa osallistumaan vapaaehtoisin järjestö-, koulutus-, ja kulttuuriharrastuksiin.

Jotta kolmanteen ikään liittyvä yksilöllinen hyvinvointi mahdollistuisi suurelle osalle ikääntyvää väestöä, se edellyttää Lasetin (1996) mukaan yhteiskunnallisten voimavarojen tasaista jakautumista.

Kolmannen iän onnistuminen näkyy myöhäisemmässä elämän vaiheessa. Jyrki Jyrkämä (2005, 356) on todennut, että hyvän vanhuuden yksinkertainen selitys voi olla mahdollisuus tehdä valintoja, olla aktiivinen tietyissä tilanteissa, irtautua toisista ja jatkaa sitä, mitä haluaa. Valintoihin vaikuttavan useat asiat. Sellaisia ovat kokemukset elämästä kolmannessa iässä, jossa elämä näyttäytyy parhaimmillaan välittämisenä, kiireettömyytenä ja pyyteettömyytenä sekä vastavuoroisena toimijuutena. Kolmannen iän näkökulma vahvistaa ikääntyvän ihmisen omaa toimijuutta, jossa aktiivisuus toteutuu jokaisen ihmisen omien voimavarojen mukaan. Voimavaroja tukevilla mahdollistetaan ikääntyvän ihmisen pidempi elinikä sekä autonomian ja hyvän elämänlaadun jatkuminen mahdollisimman pitkään (Lyyra ym. 2007, 26.)



## 4 YHTEISÖLLISYYS JA YHTEISÖT

Yhteiskunnan ja yksilön suhde perustuu yhteisyyden tunteelle. Yhteisöt, yhteisöllisyys ja yhteisöllinen elämä ovat välttämättömiä ihmisen toiminnalle ja olemassaololle. Yhteisö on ihmisryhmä, jonka jäsenet ovat vuorovaikutuksessa toistensa kanssa ja heitä yhdistää jokin yhteinen tehtävä, päämäärä tai muu tavoite. (Jaakkola 2015, 27–28.)

Ihmisen ensisijainen yhteisö on perinteisesti ollut perhe, suku, heimo, seurakunta tai etninen yhteisö. Käsitteet yhteisöistä muuttuu kuitenkin ajan mukana. Modernin teknologian muutokset ovat synnyttäneet myös uudenlaisia yhteisöjä sosiaalisessa mediassa ja verkkoyhteisöissä, jotka eroavat vuorovaikutusmalleiltaan perinteisistä yhteisöistä. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 12.)

Yhteisöt jaetaan yleensä tavallisesti kolmeen luokkaan. Ensimmäisenä on muodollinen yhteisö. Sillä tarkoitetaan esimerkiksi yhdistystä, joka voi olla olemassa, mutta välttämättä jäsenet eivät koe yhteenkuuluvuuden tunnetta. Toisena on toiminnallinen yhteisö, jonka sisällä yhteisön jäsenet kokevat kuuluvansa johonkin ja toiminta perustuu keskinäiseen vuorovaikutukseen. Kolmantena on symbolinen yhteisö, jonka jäsenet jakavat saman aatteen ja ajatusmaailman. Silloin toiminta ja sitoutuminen rakentuvat aatteen sisäistämisen kautta. (Paasivaara ym. 2010, 10.)

Marko Siitosen (2011) mukaan yhteisön elinehto on jaettu yhteenkuuluvuuden tunne. Yhteisö vaatii taustalleen jotain yhteistä, mutta se ei yksin riitä. Yhteisöllisyys on sitä, että kokee olevansa osallinen joissain yhteisöissä ja kokee voivansa vaikuttaa siellä tehtäviin päätöksiin ja asioihin.

Yhteisöllisyyden käsitteelle ei ole myöskään olemassa yhtä ainoaa oikeaa tulkintaa (Paasivaara & Nikkilä 2010, 7.) Lampinen, Viitanen & Konu (2013) ovat artikkelissaan liittäneet yhteisöllisyyteen lähikäsitteet me-henki, ryhmäkoheesio, sosiaalinen identiteetti sekä sosiaalinen solidaarisuus. Myös sosiaalisen pääoman käsite on liitetty yhteisöllisyyden käsitteeseen. Nämä käsitteet saatetaan nähdä jopa rinnakkaisina, mutta sosiaalinen pääoma voidaan mieltää myös yhteisöllisyyden tuotteeksi.

Silloin yhteisöllisyyden ja yhteenkuuluvuuden tunteen lisääntyessä myös sosiaalisen pääoman nähdään lisääntyvän.

Jussi Kotkavirta (1998) on määritellyt yhteisön ja yhteisöllisyyden kokonaisuutena, jossa yhteisö on ihmisten välisten suhteiden sosiaalinen järjestelmä ja yhteisöllisyys taas pysyvä pitkäkestoinen kuuluminen johonkin ihmissuhdeverkkoon.

Yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella kahdesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen on makronäkökulma, jolloin painotetaan väestöalueeseen perustuvaa yhteisöllisyyttä, esimerkiksi maaseutuyhteisöä. Toisena yhteisöllisyyttä voidaan tarkastella myös yksilö- eli mikronäkökulmasta. (Paasivaara ym. 2010, 11.)

Yhteisöön ja yhteisöllisyyteen liitetään usein myönteisiä mielikuvia, mutta on kuitenkin arvioitu, että kaikki aktiiviset tai kokemuksellisesti vahvat yhteisöt eivät tuota jäsenilleen hyvinvointia. Yhteisö voi olla jopa vahingollinen jäsenilleen. Joskus yhteisön päämäärät saattavat olla myös ympäristölle vaarallisia ja haitallisia. (Paasivaara ym. 2010, 11.)

## 5 YHTEISÖASUMINEN

KÄKÄTE-projekti (2012) on tutkinut, että jopa 56 % suomalaisista 75–80-vuotiaista suhtautuu myönteisesti yhteisölliseen asumiseen. Iän karttuessa vastanneista 28 % haluaisi asua talossa, jossa on mahdollisuus viettää aikaa yhdessä muiden asukkaiden kanssa tai esimerkiksi hoitaa arkiaskareita yhdessä, ja toiset 28 % pitää tätä vaihtoehtoa mahdollisena. Suomessa ihannoidaan omatoimisuuden, yksin pärjäämisen ja omillaan selviytymisen kulttuuria. Tämän takia meillä näkyy vahvasti asumiseen liittyvän palvelukulttuurin kehittymättömyys sekä omakoti- ja omistusasumisen suosio. Tämä voi olla osa syynä Suomessa yhteisöasumisen vähyyteen. (Helamaa & Pylvänen 2012, 17.)

MONIKKO-hanke (2012) on tehnyt tutkimus selvityksen yhteisöllisistä asuin- ja toimintaympäristöistä. Hankkeessa on kerätty tietoa eri puolilta Eurooppaa erilaisista yhteisöistä, yhteisön perustamisprosessista, niiden olemuksesta ja yhteisöllisyyden luonteesta. He ovat selvityksessään jakaneet asumisen yhteisöllisyyden kahteen eri tasoon; yhteisöasumiseen ja yhteisölliseen asumiseen.

Yhteisöasuminen on tavoitteellista ja järjestäytyntä asumista. Silloin asumiseen kuuluu yhteistoimintaa, jolloin osa asumiseen ja vapaa-aikaan liittyvästä toiminnasta on järjestetty yhteisesti muiden asuin yhteisöön kuuluvien kanssa. Asukkailla on käytössään yhteisiä tiloja. Lisäksi yhteisöasumiseen kuuluvat tietynlaiset velvoitteet ja vastuut. Toiminta on tavoitteellista ja sillä pyritään tietoisesti yhteisöllisyyteen. Yhteisöllinen asuminen on sen sijaan laajempi käsite, joka ei samalla tavalla ole tavoitteellista ja velvoita asukasta kuin yhteisöasuminen. (Helamaa & Pylvänen 2012, 25.)

Yhteisöasuminen on valittu elämäntapa, siinä yhteisöllisyyttä ei ole jätetty sattuman ja satunnaisuuden varaan. Harvinaisesta asumismuodosta huolimatta, asuminen ei kuitenkaan poikkea muusta asumisesta. Se sisältää samoja keskeisiä asioita kuin muukin asuminen, kuten esimerkiksi yksityisyyden. Yhteisöasuminen on muuta asumista ja sosiaalisia verkostoja täydentävää, ei poissulkevaa. Hyvinvointia näissä asumisyhteisöissä tuottaa yhteisöllisyys, johon liitetään vahva huolenpito ja yhteisvastuu toisesta ihmisestä sekä turvallisuuden tunteet. Läheisyys ja välittämisen kokemus tuottavat turvallisuutta. Yhteisöasumisessa korostuu vahvasti myös toimijuu-

den elementti. Tärkeänä he pitävät omia tehtäviä ja rooleja, jotka antavat kokemuksen aktiivisesta omaan ja toisten elämään osallistuvasta toimijasta. (Helamaa & Pylvänen, 2012, 34.)

Yhteisöasuminen tarjoaa arjen ajankäyttöön toisenlaisen lähtökohdan. Asukkaiden omatoimiset harrastuspiirit tuovat harrastukset kotiovelle, ja yhteisesti järjestetty ruokailu rytmittää arjen ajankäyttöä eri tavalla. Yhteisöasumisella voi olla myös vaikutusta sen lähiympäristössä tapahtuvien kohtaamisten lisääntymiseen ja sosiaaliseen monimuotoisuuteen. Asuinyhteisöt eivät yleensä ole niin sisäänpäin kääntyneitä ja suljettuja kuin useasti saatetaan ajatella. Useasti yhteisöt tarjoavat monenlaisia osallistumismahdollisuuksia myös ulkopuolisille tapahtumien ja harrastekerhojenmuodossa. (Helamaa & Pylvänen 2012, 19.)

Helsinkiin on vuonna 2006 perustettu asukasyhteisö nimeltä Loppukiri, joka on suunnattu aktiivisille aikuisille, joista yhden kunkin asunnon asukkaista pitää olla vähintään 48-vuotias. Loppukirissä asukkaat omistavat omat kotinsa, samoin talon yhteiset tilat. Talo ei ole palvelutalo, ei vanhainkoti vaan itsepalvelutalo. Henkilökuntaa tai palveluja ei ole. Kaikki palvelut tuotetaan itse. Loppukirissä ikähaitari on 49–94 vuotta. Keski-ikä on noin 70 vuotta. Naisia on suuri enemmistö, yli puolet, parisuntia 13, yksinasuvia miehiä alle viisi. Talossa on noin 400 m<sup>2</sup> yhteisiä tiloja kuten keittiö ja ruokasali, kirjasto, pesula, sauna- ja takkahuonetilat, kuntohuone ja vierashuone, lisäksi tavanomaiset varastotilat ja autopaikat talon vieressä paikoitusalueella. Asunnot ovat erikokoisia asuntoja, joissa on keittiö, kylpyhuone ja parveke. Loppukirissä toiminnan idea on asukkaiden itsemääräämiskyvyn, aktiivisuuden sekä terveyden ja toimintakyvyn säilyttäminen. Aktiivisuuden ylläpitämisessä on todellinen ja hyödyllinen työnteko nähty keskeiseksi. Asukkaat sitoutuvat osakassopimuksella ottamaan osaa yhteiseen ruoanlaittoon ja talon yhteistilojen siistinä pitämiseen, voimiensa ja taitojensa mukaan. Lisäksi asukkaat auttavat naapuriaan tarvittaessa, päättävät yhdessä yhteisistä asioistaan ja voivat halutessaan harrastaa ja juhlia yhdessä. Hyvät liikenneyhteydet takaavat helpon pääsyn keskustaan ja kulttuurierintoihin, ja hieno ympäristö innostaa liikuntaan ja retkeilyyn. Loppukirissä käyviä vieraita joskus hämmentää sitoutuminen yhteiseen työntekoon. Asukkaat kuitenkin näkevät työntekoa etuoikeutena ja tarpeellisuuden tunnetta ja yhteen kuulumista kehittäväksi. Yksinäisyyden tuntemukset usein häviävät yhteisiin päämää-

riin pyrittäessä. Kukin voi osallistua töihin voimiensa mukaan. Tärkeäksi Loppukirjässä on koettu asukasyhteisön tuoma turvallisuus ja ihmiskontaktit. (Kanninen & Minkkinen 2016.) Usein yhteisöhankeet ovat asukasryhmän itsensä alkuun saattamia ja vetämiä, niin kuin Loppukirjässäkin. Tällainen yhteisöasumisen muoto on mahdollista valitettavasti harvoille, johtuen kohteiden vähyydestä ja asumismuodon tuntemattomuudesta. (Helamaa ym. 2012, 21.)

**Yhteisasuminen** on yhdessä asumista, ryhmän kesken jaetussa asunnossa. Yksityinen oma-aloitteinen yhteisasuminen ikääntyvien keskuudessa ei ole vielä yleistynyt, mutta eräiden kuntien sosiaalitoimi on havainnut yhteisasumisen edut. Käytännössä yhteisasunto ikääntyville on kodin ja palvelutalon välimuoto. Muutamia kokeilukäytäntöjä on jo Suomessa, muun muassa Paraisilla ja Lieksassa. (Uittomäki 2015.)

Lieksassa kunnan ylläpitämiä vanhusten yhteisasuntoja on kahdeksan kappaletta. Asukasvalinnat asuntoihin tehdään SAS-työryhmässä. SAS-ryhmän tehtävänä on suunnitella palvelu- tai laitosasumista tarvitsevan ikääntyvän ihmisen sijoittaminen hoitopaikkaan siten, että ikääntyvä saa juuri hänelle sopivan hoitopaikan. Työryhmän lyhenne SAS tulee sanoista selvittää, arvioida ja sijoittaa. (Lahden kaupunki 2016.)

Yhteisasuminen on tarkoitettu vanhuksille, jotka kaipaavat seuraa ja tuntevat turvattomuutta, mutta eivät vielä tarvitse raskaampaa palveluasumista, jota tehostettu palveluasuminen on. SAS-työryhmä harkitsee tarkkaan etukäteen asukasvalintaa. Lieksassa on huomattu, että yhteisasuminen ei sovi voimakkailla persoonilla tai sellaisilla joiden muistisairaus on edennyt pitkälle. Asukkaalta vaaditaan sosiaalisuutta ja sopeutumiskykyä. Lieksassa on käytössä kahden viikon kokeiluaika, jonka aikana seurataan, kuinka asuminen yhteisasunnossa sujuu. (Vepsäläinen 2016.)

On havaittu, että yhteisasuminen, kuten myös yhteisöllinen asuminen, säästävät yhteiskunnan kuluja. Ihmiset pysyvät fyysisesti ja henkisesti virkeinä, koska heillä on säännöllistä tekemistä ja muita ihmisiä ympärillään. (Uittomäki 2011, 19.) Lieksassa on havaittu, että asukkaan toimintakyky on yhteisasumisen myötä joissain tapauksissa parantunut. Asukkaalle ja kunnalle yhteisasuminen on selvästi halvempaa, kuin esimerkiksi tehostettu palveluasuminen. (Suvi Vepsäläinen 2016.)

On tutkittu, että ikääntyville yhteisasumisen arkinen yhteistoiminta, tutut naapurit ja naapuriavun itsestänselvyys saattavat tarjota suurempaa autonomiaa ja mahdollistaa yksilölle suuremman riippumattomuuden tunteen lähisukulaisista ja kunnallisesta avusta. (Helamaa & Pylvänen 2012, 17.)

Yhteisasumista ei ole Suomessa tutkittu sen harvinaislaatuisuuden vuoksi. Tutkimuksia on tehty yhteisöllisyyden merkityksestä ihmisen elämään, mutta esimerkiksi yhteisasumisen vaikutuksista elämänlaatuun ei vielä tiedetä. Ennen kuin pääsemme tutkimaan yhteisasumisen vaikutuksia, on olennaista, että yhteisasumista tapahtuu. Tutkimuksessamme olemme selvittäneet ikääntyvien odotuksia yhteisasumisesta. Tutkimuksemme tuloksilla tuomme vastauksia yhteisasumisen mahdollisuuksista ikääntyvien uutena asumismuotona.

## 6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkimuksemme tarkoituksen oli selvittää mitkä asiat yhteisasumisessa kiinnostavat ja mitä siltä odotetaan. Saimme yhteistyökumppaniksi yhteisasumisvalmentajan, arkkitehti Johanna Kerovuoren, joka oli perustamassa tutkimusta aloittaessamme ensimmäistä mummokommuunia Tampereelle. Johanna Kerovuori on vetänyt asuinyhteisökurssuja iäkkäille ja keskustellut heidän asumistoiveistaan. Viime vuonna hän alkoi etsiä ikäihmisiä kokeilemaan yhteisasumista. Vuoden aikana hän on saanut yhteydenottoja kiinnostuneilta. Kerovuoren tavoitteena on löytää asunto ja siihen asukkaat.

Opinnäytetyössämme käytämme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Laadullisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita ihmisten omista kokemuksista, tuntemuksista ja näkökulmista. Laadullisen tutkimuksen tarkoituksena ei niinkään ole todistaa oikeiksi jo tiedossa olevaa tietämystä tai testata ennalta tehtyjen hypoteesien paikkansa pitävyyttä, vaan löytää tutkimuksen kohteeseen liittyviä uusia asioita. (Hirsjärvi ym. 2007, 157, 160.)

### 6.1 Tutkimuskysymys

Jotta ikääntyville voitaisiin järjestää enemmän yhteisasumista, täytyy ensiksi saada selville heidän tarpeensa ja toiveensa. Näihin asioihin pyrimme saamaan vastauksia tutkimuksellamme. Tutkimuskysymyksemme on:

Mitä ikääntyvät yhteisasumiselta odottavat?

### 6.2 Aineiston kerääminen

Keräsimme tutkittavaa tietoa itse tekemämme kyselylomakkeen avulla. Kyselylomakkeen avulla on mahdollista tavoittaa suuret joukot vastaajia ja kysymyksiä voidaan esittää monipuolisesti ja kattavasti. Huolellisesti suunnitellun lomakkeen antamat aineistot on mahdollista käsitellä ja analysoida nopeasti tietokoneen avulla. Kyselylomakkeen tulosten työstämisen helpottamiseksi on tilastollisia analyysitapoja

ja raportointimuotoja. Kyselylomakkeen heikkouksia on tutkimuksen teoreettinen vaatimustaso ja tuloksista saadun aineiston pinnallisuus. (Hirsjärvi ym. 2007, 190.)

Kyselyyn vastanneet olivat yhteisasumisesta kiinnostuneita henkilöitä Tampereen alueelta. Lomakekysely toteutettiin webropol-ohjelmalla, joka lähetettiin sähköpostilla yhteisasumisesta kiinnostuneille yhteisasumisvalmentaja Johanna Kerovuoren kautta. Kyselyitä lähti 10 kappaletta, joista jokainen tuli vastattuna takaisin. Vastaukset tallentuivat webropoliin anonyymisti, joten tämä oli nopea tapa saada vastauksia sekä vastausten käsittely on helppoa ohjelmaa hyödyntäen. Wepropolin avulla kyselylomake oli helppo luoda ja vastausten koonti ja jaottelu oli helposti saatavilla.

Valitsimme sähköisen lomakekyselyn, koska ajattelimme, että silloin jää postituksen vaiva vastaajilta pois. Lomakekyselystä pyrimme tekemään mahdollisimman helpolukuisen ja helposti ymmärrettävän, ettei vastaajalle jäänyt liikaa tulkinnanvaraa. Kyselylomake sisälsi yhteensä 26 kysymystä: viisi esitieto- kysymystä ja 21 tutkimus aiheeseen liittyvää kysymystä. Kysymyksistä suurin osa, 15 kappaletta, oli avoimia kysymyksiä. Loput 11 kappaletta oli monivalintakysymyksiä. Avoimella kysymyksellä tarkoitetaan kysymystä, jonka jälkeen vastaajalle on jätetty tyhjää tilaa vastauksensa kirjoittamiselle. Monivalintakysymykset sisältävät tutkijoiden laatimia valmiita vastausvaihtoehtoja, joista vastaaja valitsee yhden tai useamman itselleen sopivan vaihtoehdon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 193–194.)

### **6.3 Aineiston analysointi**

Opinnäytetyötä analysoidessamme luimme ensin kaikki vastaukset läpi yksittäin. Seuraavaksi aloimme etsiä vastauksista samankaltaisuuksia. Vertailimme vastaajien tuloksia vastauskokonaisuuksina toisiinsa sekä joissakin kohdissa myös jonkun tietyn kysymyksen perusteella. Järjestelimme aineiston kysymykset aiheiden mukaan ja etenimme tutkimuksessa sen mukaisesti. Tuloksia työstäessämme otimme huomioon taustatiedoista sukupuolen, iän sekä siviilisäädyn. Taustatietojen perusteella pystyimme tekemään jo joitain päätelmiä ja havaintoja. Vastauksia läpikäydessämme pystyimme joidenkin vastaajien kohdalla näkemään syy- seuraus suhteita Taustatiedoista saadun tuloksen pystyi peilaamaan joihinkin muihin vastauksiin selkeästi. Kysymykset, joihin pystyi vastaamaan kyllä tai ei -vastauksella tai



esimerkiksi sukupuoli- kysymyksen tuloksen, merkitsimme yksinkertaisesti lukumäärillä.

Avoimien kysymysten vastausten kokoaminen tapahtui siten, että kokosimme kaikki saamamme vastaukset, joita aloimme yhdistelemään ja kategorisoida eri osa-alueiksi. Saatujen osa-alueiden pohjalta pystyimme kokoamaan yhteneviä tutkimustuloksia.

Analysoimme tutkimuslomakkeen avoimet kysymykset induktiivisella sisällönanalyysillä. Menetelmällä tarkoitetaan aineistosta lähtevää analyysiä. Induktiivinen sisällön analyysi kuvataan usein aineiston pelkistämisenä, ryhmittelynä, käsitteellistämisenä. Aluksi saadusta aineistosta etsitään tutkimustehtävään liittyviä ilmaisuja ja sen jälkeen samaa tarkoittavia ilmaisuja yhdistetään samaan kategoriaan. Lopuksi yhdistetään saman sisältöiset kategoriat toisiinsa yläkategorioiksi. (Kyngäs & Vanhanen 1999, 5-6.)

Induktiivinen aineistolähtöinen sisällönanalyysi jaetaan karkeasti kolmeen vaiheeseen: 1) aineiston redusointi eli pelkistäminen, 2) klusterointi eli ryhmittely ja 3) abstrahointi eli teoreettisten käsitteiden luominen. Aineiston pelkistämisen kohteena voi olla esimerkiksi haastatteluaineisto, joka pelkistetään siten, että haastatteluaineistosta karsitaan kaikki ylimääräinen ja epäolennainen pois. Pelkistäminen voi olla informaation tiivistämistä tai sen pilkkomista eri osiin. Tällöin aineiston pelkistämistä ohjaa tutkimustehtävä. Tämän mukaan aineisto pelkistetään litteroimalla tai koodaamalla tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset. (Tuomi ym. 2013, 108–111.)

Aineiston ryhmittelyssä aineistosta koodatut ilmaukset käydään tarkasti läpi ja aineistosta etsitään yhteneväisyyksiä ja eroavaisuuksia. Samoja asioita käsittelevät käsitteet voidaan ryhmitellä ja yhdistellä luokaksi. Luokka nimetään sen sisällön kuvaamalla käsitteellä. Aineiston abstrahoinnilla erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahoinnissa edetään klusteroinnin jälkeen vielä syvällisempiin käsitteisiin ja johdotopäätöksiin. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kun se on sisällön näkökulmasta katsottuna mahdollista. (Tuomi ym. 2013, 108–111.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissä yhdistellään käsitteitä ja sen ansiosta saadaan vastaus tutkimustehtävään. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn,

jossa edetään empiirisestä aineistosta aina käsitteellisempään näkökulmaan tutkitavasta ilmiöstä. (Tuomi ym. 2013, 112.)

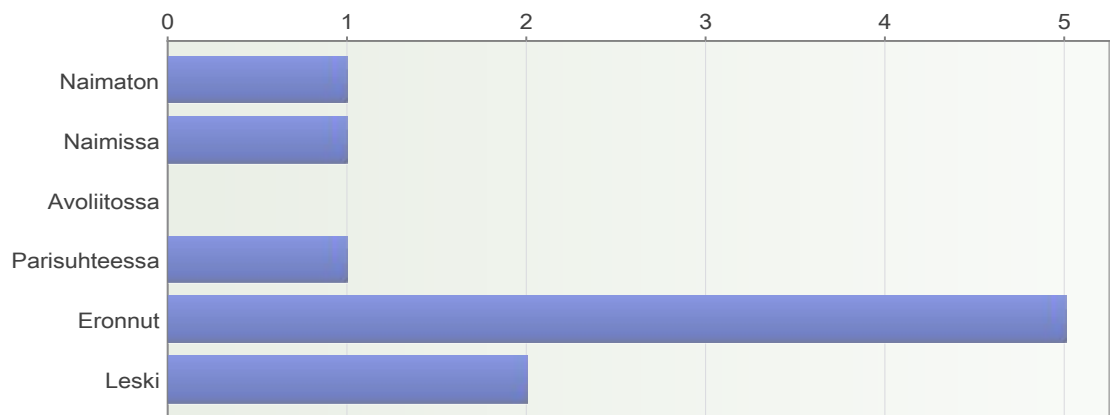
Keräsimme saamastamme tutkimuksesta aineistoa ja luokittelimme ne omiin sarakkeisiin. Pelkistettyyn ilmaukseen otimme suoran lainauksen avoimien kysymysten vastauksista.

Kävimme läpi lomakkeen avoimet vastaukset ja alleviivasimme erivärisillä kynillä samankaltaiset asiat. Niistä muodostimme alaluokat. Alaluokista lähdimme muodostamaan suurempia kokonaisuuksia yläluokiksi. Yläluokista muodostimme kolme pääluokkaa, jotka syntyivät teoriasta tulleista tiedoista.

## 7 TUTKIMUSTULOKSET

### 7.1 Tutkittavien taustatiedot

Opinnäytetyömme aineisto koostuu kymmenen yhteisöllisestä asumisesta kiinnostuneen henkilön vastauksista. Vastauksista ei tunnista vastaajaa. Taustatietoina kyselylomakkeessa oli sukupuoli, ikä, siviilisäätö, lasten lukumäärä sekä tämän hetkinen asuinpaikkakunta. Kymmenestä vastaajasta yhdeksän (9) oli naisia ja yksi (1) mies. Ikäjakauma on 54-76 vuotta. Vastanneista puolet ovat eronneita ja kolme (3) leskeksi jääneitä, loput kaksi (2) ovat parisuhteessa tai naimisissa (kuvio 1). Lähes kaikilla vastanneista oli omia lapsia, jotka ovat jo muuttaneet pois kotoa.



Kuvio 1. Siviilisäätö.  
(Webropol- kyselylomake)

### 7.2 Yhteisöllisyys

Sisällönanalyysin perusteella yhteisöllisyys ja sen tärkeys nousi selkeästi esiin vastaajien odotuksissa. Kuviossa 2 on kuvattu aineistolähtöisen sisällönanalyysin kautta ikääntyvien odotuksia liittyen yhteisöllisyyteen.

<u>Alaluokka</u>	<u>Yläluokka</u>	<u>Pääluokka/ tulokset</u>
Seura	Auttaminen Vuorovaikutus Yhteisö Ideologia	Yhteisöllisyys
Sosiaalisuus		
Toisten auttaminen		
Yhteisön tuki ja turva		
Yhdessä eläminen		
Yhdessä tekeminen		

Kuvio 2. Yhteisöllisyys

Kaikki vastaajan toivoivat yhteisöllistä asumista. Vastanneista osa toivoi kotoa muuttaneiden lasten tilalle uusia sosiaalisia suhteita ja uusia ystäviä. Osa vastaajista nosti esille myös omien lasten ja sukulaisten asumisen kaukana, jolloin yhteisöllinen asuminen toisi turvallisuuden tunnetta. Vastauksista nousi erityisesti esille toisen ihmisen auttamisen halu.

Lapset asuvat kaukana samoin lähimmät ystävät ja sukulaiset. Pidän yhteisöllisyydestä. Yhteisöllisyys olisi mukavaa. Voisin auttaa toisia.

Vastauksista nousi selkeästi esille nousi toive tehdä yhdessä erilaisia asioita. Vastaajat toivoivat yhteisasumiselta sosiaalista kanssakäymistä ja yhteisiä juhlia. Erityisesti tavallisen arjen jakamista pidettiin tärkeänä. Useampi vastaaja toivoi etenkin kotitöiden ja harrastusten jakamista. Yhteisen ruokailun merkitys korostui vastauksista. Lähes kaikki vastaajat pitivät yhteisiä ruokailuja tärkeänä.

Ruoan voisi laittaa samalla useammalle ja toisaalta itse saada välillä toisen valmistamaa ruokaa, tai leipoa voisi yhdessä.

Arkiset asiat helpottuu ja turvallisuuden tunne pysyy kun ikääntyy, eikä ehkä enää jaksa samalla tavalla kun vielä tällä hetkellä. Ihmiset tuttuja ja voi pyytää apua tarvittaessa ja voi myös itseauttaa jos joku yhteisössä tarvitsee apua.

Odotan jossain määrin seuraa, arjen asioiden jakamista kuten huomeina ja mahdollisesti yhteisiä tehetkiä ja ruokailuja.

Vastaajat toivoivat yhteisön asuinkumppaneiksi hyvin erilaisia ihmisiä. Vastauksista nousi selvästi esille toiveet asuinkumppaneiden arvoista ja toimintatavoista. Samankaltaisia arvoja ja hyviä käytöstapoja pidettiin vastauksissa tärkeänä, jotta toimiva yhteisö toteutuisi.

Kaiken ikäisten, sosiaalisten, toisen ihmisen huomioonottamista/kunnioittamista, luottamus, ystävällisyys

Suht. rauhallisten, tupakoimattomien, päihteiden suhteen maltillisten kohtuukäyttäjien, aikuisten, jotka jakaisivat humaanit, kestäväen kehityksen ja ekologisuuden arvot ja olisivat rauhan ja tasa-arvon kannattajia ja osallistuisivat yhteisön elämään myös silloin kun asioista keskustellaan ja tehdään päätöksiä, vaikka ristiriitaisissakin tilanteissa.

Joilla olisi samat arvot...

Ihmisten, jotka suostuvat perussääntöihin (siivous, maksut, omat vieraat, eläimet...), jotka sovitaan yhdessä.

Vaikka pääasiassa ajatuksen yhteisasumisesta oli positiivisia, niin epäilyksiä yhteisasumisesta kuitenkin nousi esille. Monia epäilytti ihmisten kanssa toimeen tuleminen ja erilaisuus. Vastauksista tuli esille epäilykset erilaisista arvoista, näkemyksistä ja käsityksistä sekä ristiriitojen syntymisestä. Useammalla vastanneista yhteisasumisessa epäilytti oman rauhan puute ja se, saako tehdä omia asioita. Esille nousi myös epävarmuutta siitä, kuinka itse osaa suhtautua ihmisten erilaisuuteen ja kuinka heidän kanssa tulee toimeen. Vastauksista nousi esille myös yhteisten pelisääntöjen tekeminen ja niissä pysyminen.

Se epäilyttää, että löytyykö sellaiset ihmiset, joitten kanssa synkkaa ja on jollain tapaa yhteisiä arvoja. Lisäksi on tärkeää, että sovitaan yhteiset pelisäännöt ja niistä voidaan keskustella.

Saanko tehdä omia asioitani, saanko yksityisyyttä, saanko rauhaa, osaanko luopua omista tavoistani, jos ne eivät sovi toisille...

Joku voi ärsyttää itseä tai minä voin ärsyttää jotakuta, joku voi olla dominoiva. Yhteisten töiden jakaminen voi olla vaikeaa ja käsitys vaikkapa keittiön siisteydestä voi vaihdella paljonkin.

Vastaajat arvelivat eniten tulevan erimielisyyksiä tilojen siisteydestä, raha-asioista ja elämäntavoista.

Eri ideologia, jyrkät mielipiteet, epäsiisteys, yö häirintä, alkoholin käyttö ja tupakointi sisätiloissa.

Rahahan se on varmaan isoin asia. Jos ei pysytä suunnitelmissa tai sovittujen asioiden muutoksista ei ilmoiteta tai neuvotella. Jos tieto ja informaatio ei kulje. Päätöksien tekemisessä niin että kaikki kokevat voivansa vaikuttaa.

Siisteydestä, töiden jakamisesta, rahasta, äänenkäytöstä, päihteistä, tupakasta, määräilystä, vieraiden käymisestä (etenkin yöpymisestä).

### 7.3 Voimavarat ja hyvinvointi

Sisällön analyysin perusteella selvisi, että odotukset liittyivät voimavarojen ja hyvinvoinnin lisääntymiseen. Alla olevassa kuviossa on kuvattu voimavaroihin ja hyvinvointiin liittyvät odotukset.

<u>Alaluokka</u>	<u>Yläluokka</u>	<u>Päälouokka/ tulokset</u>
Pelot	Elämänlaatu Turvallisuus Hyvä vanhene- minen	Voimavarat & hyvinvointi
Vanhenemisen turvaaminen		
Toisten tukeminen		
Elämän laadun parantaminen		
Mukava touhuta porukassa		

Kuvio 3. Voimavarat ja hyvinvointi

Vastauksista nousi voimakkaasti esille vanheneminen ja sen mukanaan tuomat elämänmuutokset. Usea vastaaja toi vastauksissa esille vanhuuden ja sen, millainen vanhuus heillä olisi. Osalla vastaajista oli pelko jäädä ikääntyessä yksin. Myös eläkkeelle jääminen ja sen tuomat sosiaaliset muutokset tuotiin vastauksissa esille. Pelko asua yksin kotona, kotihoidon turvin, ei vastaajia houkuttanut. Toisen ihmisen auttaminen ja yhdessä tekeminen koettiin elämänlaatua parantavaksi asiaksi. Turvallisuutta pidettiin vastauksissa erityisen tärkeänä sairaskohtausten tullessa tai silloin, jos joku yhteisössä kaatuu tai muuten satuttaa itseään. Yhteisöasumista pidettiin vastauksissa turvallisempaan vaihtoehtona myös ulkoisten uhkatekijöiden varalta.

Viihdyn ihmisten parissa ja olen nähnyt yksin asuvia huonokuntoisia vanhuksia joita kotipalvelu käy pikaisesti tervehtimässä 3 kertaa päivässä. Jos ei ole lapsia tai sisaruksia, niin olettaisin sen olevan melko ankeaa.

...kun muutaman vuoden päästä jään eläkkeelle, minulla ei enää ole työyhteisöä, joten ajattelen, että asuinyhteisössä en jäisi yksin.

Elämän laatu paranee kun saa jakaa asiat toisten tutuksi tulevien ihmisten kanssa. Tulen kyllä vielä yksin toimeen ja toivottavasti jatkossakin.

Yhteisön tuki ja turva tulevaisuudessa.

Perheettömänä kaipaen ihmisiä ympärilleni ja kun ikää tulee lisää, niin turvallisuuden tunne lisääntyisi.

## 7.1 Ympäristö

Sisällön analyysistä selvisi viihtyisään yhteisasumiseen liittyvät odotukset. Alla olevassa kuviossa on kuvattu viihtyisän ympäristön odotuksia.

<u>Alaluokka</u>	<u>Yläluokka</u>	<u>Pääluokka/ tulokset</u>
Edullinen vuokra	<b>Talous</b> <b>Palvelut</b> <b>Liikkuminen</b> <b>Elämän tyyli</b> <b>Yhteiset tilat</b>	<b>Viihtyisä ympäristö</b>
Ekologisuus		
Kustannusten jakaantuminen		
Kulkuyhteydet		
Palvelut lähellä		
Asunnon rakenne		

Kuvio 4. Viihtyisä Ympäristö

Useammat vastaajat näkivät yhteisöasumisen taloudellisena etuna, sillä kustannuksia pystyy jakamaan useamman henkilön kanssa. Vastaajien otteita:

Pidän yhteisöasumista hyvänä vaihtoehtona, ekologisena, usein myös edullisena...

...lisäksi olisi hyvä jakaa kustannuksia vähän isommalle porukalle.

Asuminen tulisi (toivon mukaan) edullisemmaksi.



Vastaajien mieluisuus vuokran suuruus vaihteli. Neljä (4) vastaajista toivoi vuokran olevan 200-400 euroa, neljä (4) vastaajaa toivoi vuokraksi 500 euroa, yksi (1) vastaajista oli valmis maksamaan vuokraa 700 euroon asti ja yksi (1) vastaajista ei osannut määrittellä sopivaa vuokran suuruutta.

Asunnon rakenne ja tilojen käyttö nousi myös hyvin voimakkaasti esille vastauksista. Useampi vastaajista toivoi yhteisöä omakotitaloon. Vastauksista nousi myös toiveita omasta wc:stä ja sisäänkäynnistä. Eniten vastaajat toivoivat omaa yhteistä pihaa ja saunaa. Moni toi vastauksissa esille myös toiveen omasta kasvimaasta, jota sitten yhdessä hoidettaisiin. Myös kulkuyhteyksiä ja ympäristön palveluita pidettiin tärkeänä. Useampi vastaaja toivoi yhteisön sijaitsevan lähellä kaupunkia ja palveluita.

Iso keittiö/ oleskelutila/ sauna/ askartelutila/ takkahuone/ iso puutarha ja piha.

Tilava ja hyvin varustettu keittiö, sauna ja hyvät pesutilat, myös tilava olohuone, jossa voisi vaikka tehdä joogaa yhdessä.

Väljät pesutilat, kodinhoituhuone (pyykkikone + kuivaustila), hyvin varustettu ja tilava keittiö, varastotilaa, oleskelutila.

Tavaroiden jakaminen ei tuntunut vastaajista vieraalta. Kaikki olivat valmiita jakamaan omistamaansa materiaalia, kuten keittiövälineitä, huonekaluja, kirjoja ja pesutornin. Auton omistajat olivat valmiita jakamaan kulkupelin asiointikäynneille. Kyselyyn vastanneiden otteita:

Kirjat yhteisessä kirjahyllyssä ja ehkä jopa lukupiiri, astianpesukone, imuri, pakastin ja jääkaappi, auto jota voisi käyttää esim. kauppa-asiointissa, mikäli liikenneyhteydet muuten toimisivat kohtalaisesti niin että autoa tarvitsisi vain satunnaisesti.

Ruoan valmistus astiat, ruokailuastiat, ruokailuvälineet, pesukone, kodinkoneet, astianpesukone, matot, kodin sisustus, puutarha ja kasvihoito välineet, radio ja televisio.

## 8 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ JA POHDINTAA

Tämän tutkimuksen perusteella odotukset yhteisasumisen suhteen jakaantuivat kolmeen pääluokkaan. Vastauksista nousi esille yhteisöllisyys, voimavarat ja hyvinvointi sekä ympäristö.

Yhteisasuminen herätti vastaajissa ristiriitaisia ajatuksia. Voimme tehdä kuitenkin johtopäätöksen, että asuminen ja vanheneminen kulkevat käsi kädessä hyvinvoinnin kanssa. Tärkeimpinä syinä yhteisasumiselle vastaajat ovat vastauksissaan tuoneet esille sosiaalisen kanssakäymisen sekä vuorovaikutuksen toisen ihmisen kanssa.

Maire Vuoti (2011) on tutkinut Pohjoissuomalaisten suurten ikäluokkien tulevaisuudenkuvia omasta ikääntymisestä, hyvinvoinnista ja sosiaali- ja terveyspalveluistaan. Vuoti on tutkimuksessaan analysoinut ja kuvannut muun muassa sitä, mitkä ovat heidän hyvinvointiinsa vaikuttavia tekijöitä. Sosiaalinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus toisten ihmisten kanssa olivat yksi oleellisimmista hyvinvoinnin tekijöistä ydinperheen rinnalla. Yksineläjillä tämä korostui erityisesti.

Suurin osa tutkimukseemme vastanneista olikin yksinasujia, joko eronneita tai leskiä. Yksinäisyyden ja siviilisäädyn välistä suhdetta on tutkittu paljon. Monessa aikaisemmassa tutkimuksessa on ilmennyt leskien olevan kaikkein yksinäisin ihmisjoukko ja puolestaan naimissa olevat ihmiset tuntevat olonsa vähiten yksinäiseksi. (Holmén ym. 1992; Jylhä 2004; Savikko ym. 2005; Victor ym. 2005; Tiikkainen 2006; Heikkinen & Kauppinen 2011.) Eronneiden ja naimattomien yksinäisyys on tutkitusti lähes yhtä yleistä. (Savikko ym. 2005; Victor 2005). Monissa tutkimuksissa on todettu yksin asumisen altistavan yksinäisyyden tunteelle. (Jylhä 2004; Savikko ym. 2005; Routasalo ym. 2006).

Vanheneminen ja vanhenemisen tuomat elämänmuutokset tuotiin hyvin vahvasti vastauksissa esille. Vastauksissa pohdittiin hyvin paljon vanhuuden mukana tuomien muutosten vaikutusta sosiaalisiin suhteisiin ja verkostoihin. Aikaisemmat tutkimukset ovat näyttäneet, että perheenjäsenet, sukulaiset, ystävät, tuttavat ja naapurit ovat usein yleisempiä ikääntyneiden ihmisten sosiaalista verkostoa ylläpitäviä suhteita. Sosiaalisten verkostojen rakenteeseen ja kokoon vaikuttavat ikääntyneen

elämässä tapahtuvat muutokset. Ikääntyneen elämässä suuria muutoksia ovat esimerkiksi eläkkeelle pääsy, lasten muuttaminen kotoa pois, läheisten ihmisten kuolema ja oman toimintakyvyn heikentyminen. (Tiikkainen & Lyyra 2007, 71; Marin 2003, 78; Laine 2005, 101–140.)

Vastauksista pystyi päättämään, että vastaajat olivat pohtineet juuri näitä edellä mainittuja elämän muutoksia ja sitä, mitä muutoksia pitäisi elämässä tehdä jo hyvässä ajoin, jotta elämänlaatu pysyisi tai paranisi.

Tärkein syy yhteisasumiseen hakeutumiseen oli vuorovaikutus muihin ihmisiin ja sosiaalisten suhteiden säilyminen myös ikääntyessä. Tämän tutkimuksen pohjalta voimme todeta, että yhteisasuminen kiinnostaa, mutta sitä kohtaan ollaan myös epävarmoja. Vastaajat olivat epävarmoja siitä, kuinka yhteisö oikeasti toimisi. Yhteisasumisessa epäilytti oman rauhan puuttuminen, ihmisten erilaisuus ja ristiriidat. Yhteisten arvojen puuttuminen nousi erityisesti vastauksista esille. Ihmisten erilaisuus ja tavat, ovatkin mielestämme yhteisasumisen toimivuuden suurin haaste. Tästä johtuen, olisi suotavaa että yhteisasumisvalmentaja tai jokin muu ulkopuolinen taho olisi mukana tekemässä valintoja asukkaita valittaessa ja rakentamassa yhteisön yhteisiä pelisääntöjä. Paasivaara & Nikkilä (2010) ovat kirjoittaneet, että arvoilla tarkoitetaan yleisesti hyväksytyjä periaatteita, joiden mukaan toimitaan. Niistä rakentuu yhteisön näkymätön selkäranka. Ne ohjaavat yhteisön toimintaa ja määrittelevät yhteisön perusolemuksen. Kussakin yhteisössä toimivat omat säännöt ja lait ja ne määrittävät, mikä yhteisössä toimiessa on oikein ja mikä väärin. Jäsen-ten odotetaan hyväksyvän nämä yhteisön arvot ja käyttäytymistavat. (Paasivaara & Nikkilä 2010, 12.)

Yhteisöllisyyden vaikutus hyvinvointiin nousi vastauksissa esille yhdessä olemisena, yhdessä tekemisena, toisten auttamisena ja asioiden jakamisena. Samansuuntaisia tuloksia on tuonut esille Vuoti (2011, 103), joka on liittynyt havainnoissaan Thomasin (2009) tutkimukseen, jossa ikääntyville tuotti hyvinvointia toisista ihmisistä vastuun kantaminen ja vastuun ottaminen toisten hyvinvoinnista. Tuen antaminen antaa roolin, johon liittyy vastuun kantamista ja tarpeellisuuden tunteita. Vastuu toisesta ihmisestä tuotti mielihyvää ja lisäsi itsearvostusta. Hyvinvoinnin lisäksi yhdessä tekeminen vaikuttaa yhteisöllisyyden syntyymiseen ja yhteisön toimi-

vuuteen. Haapamäen ym. mukaan (2000, 32) yhteisön toimivuuden kannalta on tarpeellista, että ihmisillä on mahdollisuus kokea arkipäivän tapahtumien kautta kuuluvansa omaan yhteisöönsä. Vastauksissa yllätti se, että etenkin yhteisen ruokailun tärkeys ja juhlien merkitys nousi vahvasti esille. On selvää, että ruokaan liittyy vahva sosiaalinen aspekti ja siten ruokailuympäristöllä, ruokailutilanteella ja ilmapiirillä on suuri vaikutus siihen, syökö ikääntynyt vai ei. Tämä vaikuttaa psyykkiseen, sosiaalisen kuin fyysiseenkin hyvinvointiin.

Suurin osa vastanneista toivoi asunnoksi taloa, jossa olisi oma yksityinen asunto ja sen lisäksi yhteisiä tiloja. Omia saniteettitiloja toivottiin, mutta keittiö, olohuone sekä piha oltiin valmiita jakamaan muiden asukkaiden kanssa. Yllättävää oli, että omia tavaroita oltiin valmiita jakamaan muiden kanssa. Suurin osa halusi jakaa yhteisön saman ikäisten ja samaa sukupuolta olevien kanssa, mutta osa halusi yhteisöön myös eri-ikäisiä ihmisiä.

Vastaajat pitivät tämän hetkistä asumistaan kalliina, jolloin yhteisasumiselta toivottiin säästöä. Taloudellisuus oli yksi niistä syistä miksi vastaajat harkitsevat yhteisasuntoon muuttamista.

Yhteisöasumisesta oltiin valmiita maksamaan vuokraa keskimäärin 450 €. Tilastokeskuksen mukaan (2016) Tampereella noin 60 neliöisessä kaksiossa vuokra on keskimäärin 785 € kuukaudessa. Tutkimuksen kannalta olisi ollut mielenkiintoista kysyä tarkemmin tämän hetkisestä asumisesta, mahdollisesta vuokratasosta ja myös tulotasosta. Taloudellisuus nousi vastauksissa esille useassa kohtaa, mutta köyhyyttä tai vähävaraisuutta ei kukaan tuonut vastauksissa esille. Tämä yllätti meidän, koska julkisuudessa tuodaan hyvin paljon esille juuri eläkeläisten vähävaraisuus. Tuominen (2008) on kirjoittanut, että verrattaessa eläkeläistalouksien köyhyyttä koko väestön keskimääräiseen köyhyysriskiin, eläkeläisväestön köyhyys ei ole sen yleisempää kuin väestössä keskimäärin. Toisaalta koettua toimeentuloa koskevat tarkastelut perustelevat päätelmää, ettei pienituloisuus kaikkien kohdalla merkitse taloudellista ahdinkoa. Käytettävissä olevan tulon perusteella köyhyysriskissä olevista eläkeläisistä yli puolet ilmoitti selviytyvänsä menoista melko helposti tai helposti. Toisaalta köyhyysrajan ylittäneiden eläkeläisten joukossa on myös niitä, joille menoista selviytyminen tuotti hankaluuksia.

Yhteisasuminen eli kommuuniasuminen kuvitellaan usein olevan tietyn ideologian omaavien ihmisten ryhmä. Näihin ryhmiin yhdistyy hyvin usein mielikuva hippeydestä ja ekologisuudesta. Halusimme tutkimuksellamme selvittää, onko yhteisasumisesta kiinnostuneilla ikääntyvillä yhteistä ideologista ajatusmaailmaa. Vastauksista päätelimme, että vastaajat pitivät tärkeänä kierrättämistä ja asioiden jakamista, mutta mistään varsinaisen ekologisen ideologian noudattamista ei tullut esille. Asukasryhmällä voi silti olla yhteisöllisen arjen lisäksi myös yhteisöllisiä tavoitteita, esimerkiksi pyrkimys ekologiseen elämäntapaan yhdessä. Graham Meltzer (2015, 155) on tutkinut yhteisöllisyyden ja kestävä elämäntavan suhdetta tarkastelemalla asukkaiden elämäntapamuutoksista kahdessatoista asuinyhteisössä eri puolilla maailmaa. Hänen tutkimissaan yhteisöissä asukkaat raportoivat selviä ympäristömyönteisiä muutoksia elämäntavoissaan ja käyttäytymisessään verrattuna aiempaan asumismuotoon: autojen omistus oli vähäisempää, jätteiden lajittelu huolellisempaa ja tavaroiden lainaaminen yleisempää.

Opinnäytetyön kyselylomakkeita analysoidessa huomasimme, että kyselylomakkeessa oli paljon samankaltaisia kysymyksiä, joista nousi esiin samanlaisia asioita esille. Työn edetessä huomasimme, että olisimme kaivanneet tarkempia vastauksia ja vastanneiden tarkemmista taustatiedoista olisimme voineet saada uutta ja hyödyllistä tietoa. Osa kysymyksistä oli meidän tutkimuksemme kannalta hyödyttömiä, mutta yhteistyökumppanimme hyötyi niistä. Kyselylomake oli meidän mielestä sopivan mittainen ja helposti ymmärrettävä, joka näkyi avoimien kysymysten vastausten pituudessa. Kyselyn olisi voinut tehdä kasvotusten kyselylomaketta tukena pitäen, tällöin täydentäviä tai lisäkysymyksiä olisi voinut esittää.

Yhteisasumisesta ei löydy paljoa tutkittua tietoa, joten tutkimuksemme lisää arvokasta tietoa siitä, millaisia odotuksia ja pelkoja ikäihmisellä on yhteisöasumista kohtaan. Analyysimme perusteella odotukset lisääntyvästä yhteisöllisyyden tunteesta, voimavarojen ja hyvinvoinnin lisääntymisestä ja viihtyisästä ympäristöstä nousivat tutkimuksen päätuloksiksi. Yhteisöasumista tulisikin kehittää siten, että nämä asiat huomioidaan yhteisasumista suunniteltaessa.

## LÄHTEET

- Haapamäki, J., Kaipio, K., Keskinen, S., Uusitalo, I. & Kuoksa, M. 2000. Yhteisö kasvattaa. Päivähoito oppimis- ja kasvatusyhteisönä. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Heikkinen R-L. & Kauppinen M. 2011. Mental well-being: A 16-year follow-up among older residents in Jyväskylä. *Archives of Gerontology and Geriatrics* 52 (1): 33–39.
- Helamaa, A. & Pylvänen, R. 2012. Askeleita kohti yhteisöasumista: selvitys yhteisöasumisen muodoista ja toteuttamisesta. Tampere: Monikko hanke.
- Jaakkola, E. 2015. Yhteisöllisyys syrjäisellä maaseudulla asuvien ikääntyneiden arjessa. Väitöskirja. Lapin yliopisto. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Yhteiskuntatieteet. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Jyrämä, J. 2005. Syntynyt 1947, kuollut...? Suuren ikäluokat ja elämäntulevaisuus. Teoksessa Antti Karisto (toim.) *Suuret ikäluokat*. Jyväskylä: Vastapaino.
- Kautto, M., Koskinen, S., Karisto, A., Kiander, J., Riihelä, M., Sullström, R., Valkonen, T., Martelin, T., Sainio, P., Koskinen, S., Vaaramaa, M. & Lehto, J. 2004. Ikääntyminen voimavarana: Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 33/2004.
- Koskinen, S. 2005. Elämäntarinoita kirjoittamassa. Teoksessa: *Ikääntyminen voimavarana*. Tulevaisuusselonteon liiteraportti 5. Valtioneuvoston kanslian julkaisu 33/2004. Helsinki
- KÄKÄTE-projekti. 2012. [Verkojulkaisu]. Ikääntyminen ja asuminen 2012 –kyselytutkimus. [Viitattu 26.1.2016] Saatavana: [http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/Ikaantyminen\\_ja\\_asuminen-tutkimus\\_2012/Lehdistotiedote\\_KA-KATE\\_ikaantyminen\\_ja\\_asuminen\\_2012.pdf](http://www.ikateknologia.fi/images/stories/Julkaisut/Ikaantyminen_ja_asuminen-tutkimus_2012/Lehdistotiedote_KA-KATE_ikaantyminen_ja_asuminen_2012.pdf)

- Kärnä, S. 2009. Hyvinvoinnin pysyvyyttä ja muutosta kolmannessa iässä: Ikääntyvien henkilöiden elämänkulun seuranta vuosina 1991 ja 2004 Varkauden kaupungissa. Väitöskirja. Kuopion Yliopisto, Kuopio. Yhteiskuntatieteet 166. Kuopion yliopiston julkaisuja E.
- Lahden kaupunki. 2016. [Verkkosivu]. Vanhuspalvelut. [Viitattu 25.6.2016]. Saatavana: <https://www.lahti.fi/palvelut/vanhuspalvelut/vanhusten-asumispalvelut>
- Laine, K. 2005. Minä, me ja muut: sosiaalisissa verkostoissa. Keuruu: Otava.
- Lampinen, M-S, Viitanen, E & Konu, A. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus yhteisöllisyydestä työelämässä. Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti 2013: 50 71–86
- Loppukiri. [Verkkosivu] Helsingin senioriyhteisö. [Viitattu 11.2.2016]. Saatavana: <http://loppukiriseniorit.blogspot.fi/>
- Holmén K, Ericsson K, Andersson L & Winblad B. 1992. Loneliness among elderly people living in Stockholm: a population study. Journal of Advanced Nursing 17 (1): 43–51.
- Jylhä M (2004): Old age and loneliness: cross-sectional and longitudinal analyses in the Tampere longitudinal study on aging. Canadian Journal on Aging 23 (2): 157–168.
- Marin, M. 2003. Sosiaaliset verkostot. Teoksessa Marin, M. & Hakonen, S. (toim.) Seniori- ja vanhustyö arjen kulttuurissa. Juva: WSOY.
- Meltzer, G 2015. Sustainable Community. Learning from the cohousing model. Trafford.
- Paasivaara, L. & Nikkilä, J. 2010. Yhteisöllisyydestä työhyvinvointia. Helsinki: Kirjapaja.
- Perhehoitoliitto ry. 2015. Perhehoito: Ikäihmiset. [Verkkosivu]. [Viitattu 26.1.2016]. Saatavana: <http://www.perhehoitoliitto.fi/perhehoito/ikaihmiset>

- Poutanen, V-M., Laurinkari, J & Hynynen, R. 2008. Ikääntyneiden asumisratkaisut vuoden 2004. Asumis ja varallisuus tutkimuksen valossa. Suomen Ympäristö
- Routasalo, P. 2004. Ikääntyneiden yksinäisyys. Vanhustyö 3/2004.
- Savikko N, Routasalo, P. Tilvis, R. Strandberg, T. & Pitkälä, K. 2005. Predictors and subjective causes of loneliness in and aged population. Archives of Gerontology and Geriatrics 41. 223–233. Schnittker, J. 2007.
- Siltakorpi, J. & Puhto, J. 2009. [Verkojulkaisu]. Ikääntyneille suunnatut asumisratkaisut suomen viidessä suurimmassa kunnassa. TKK Rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitoksen julkaisuja B. Teknillinen korkeakoulu. Insinöritieteiden ja arkkitehtuurin tiedekunta. Rakenne- ja rakennustuotantotekniikan laitos. Espoo. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: <http://bes.aalto.fi/en/publications-002/reports/978-952-248-220-4.pdf>
- Tiikkainen, P. 2006. Vanhuusiän yksinäisyys. Seuruututkimus emotionaalista ja sosiaalista yksinäisyyttä määrittävistä tekijöistä. Studies in Sport, Physical Education and Health. Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä
- Tiikkainen, P. & Lyyra, T-M. 2007. Sosiaaliset suhteet. Teoksessa Lyyra, T-M; Pikkarainen, A. & Tiikkainen, P. (toim.) Vanheneminen ja terveys. Tampere: Edita.
- Tilastokeskus. 14.1.2016. [Verkkosivu]. Väestöennuste. [Viitattu 26.1.2016]. Saatavana: [http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk\\_vaesto.html#vaestoennuste](http://tilastokeskus.fi/tup/suoluk/suoluk_vaesto.html#vaestoennuste)
- Tilastokeskus. 6.5.2016. [Verkkosivu]. Vuokra-asunnot alueittain. [Viitattu 25.6.2016]. Saatavana: [http://www.stat.fi/til/asvu/2016/01/asvu\\_2016\\_01\\_2016-05-06\\_tau\\_001\\_fi.html](http://www.stat.fi/til/asvu/2016/01/asvu_2016_01_2016-05-06_tau_001_fi.html)
- Tuomi, J & Sarajärvi, A. 2013. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.



- Tuominen, E. (toim.) 2008. Näkökulmia eläkeläisten hyvinvointiin. [Verkkajulkaisu]. [Viitattu 12.4.2016]. Eläketurvakeskuksen raportteja 2008:4. Helsinki. Saatavana: <http://www.etk.fi/wp-content/uploads/2015/10/raportti%20408.pdf>
- Uittomäki, K. 2011. [Verkkolehti]. Millaista olisi vanhusten kimppa-asuminen? Vanhusten huollon uudet tuulet. 2011: 5, 18-19. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: [http://www.valli.fi/fileadmin/user\\_upload/Julkaisut\\_pdf/Uudet\\_Tuulet\\_pdf/VHUT\\_5-2011.pdf](http://www.valli.fi/fileadmin/user_upload/Julkaisut_pdf/Uudet_Tuulet_pdf/VHUT_5-2011.pdf)
- Vasara, H. 2011. Ikääntyneiden yksinäisyys: Pieksämäen kaupungin kotihoidon asiakkaiden kokemuksia yksinäisyydestä ja sen vaikutuksista toimintakykyyn ja kotona pärjäämiseen. [Verkkajulkaisu]. Pieksämäki: Diakonia ammattikorkeakoulu
- Vepsäläinen, S. 26.2.2016. Lieksan haastattelu. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Ella Liimatainen. [Viitattu 12.4.2016].
- Victor, C. R., Scambler, S. J., Bowling, A. & Bond, J. (2005). The prevalence of, and risk factors for, loneliness in later life: A survey of older people in Great Britain. *Ageing & Society* 25(3): 357-375.
- Vuoti, M. 2011. Pohjoissuomalaisten suurten ikäluokkien tulevaisuudenkuvat ikääntymisestäään, hyvinvoinnistaan ja sosiaali- ja terveyspalveluistaan. Julkaisu D1114. Oulu: Oulun yliopisto.
- Välikangas, K. 2009. [Verkkajulkaisu]. Yhteisöllisyyttä, laatua ja vaihtoehtoja. Ikääntyneiden välimuotoisen asumisen ratkaisuja Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Hollannissa. Ympäristöministeriö. Suomen Ympäristö 13. [Viitattu 5.2.2016]. Saatavana: [www.ymparisto.fi/download/noname/%7BAE1C83E84497-4256.../57213](http://www.ymparisto.fi/download/noname/%7BAE1C83E84497-4256.../57213)
- Ympäristöministeriö. 2013. [Verkkajulkaisu]. Ikääntyneiden asumisen kehittämissuunnitelma 2013-2017. [Viitattu 26.1.2016]. Saatavana: [http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ohjelmat\\_ja\\_strategiat/Ikaantyneiden\\_asumisen\\_kehittamissuunnitelma](http://www.ymparisto.fi/fi-FI/Asuminen/Ohjelmat_ja_strategiat/Ikaantyneiden_asumisen_kehittamissuunnitelma)
- Yhteisöasuminen. 2016. [Blogi]. Mummokommuuni. [Viitattu 25.8.2016]. Saatavana: <http://www.yhteisoasuminen.fi/2014/10/mummokommuuni.html>

Özer-Kemppainen, Ö. 2005. Senioriasumisen nykytila, kehitystarpeet ja mahdollisuudet. Julkaisu A 32. Oulu: Oulun yliopisto Arkkitehtuurin osasto.

## LIITTEET

Liite 1. Mummokommuuni- kyselylomake

## LIITE 1

## Mummukommuuni

Opiskelemme Seinäjoen ammattikorkeakoulussa geronomeiksi.  
Toivomme teidän vastaavan tähän kyselyyn,  
jonka avulla saamme kerättyä arvokasta tietoa yhteisasumisesta ja  
teidän toiveistanne liittyen asumiseen.  
Kyselyn vastaukset ovat osa opinnäytetyötämme.  
Saadut tiedot käsitellään nimettöminä ja luottamuksella.

## 1. Sukuopuoli \*

Nainen

Mies

## 2. Ikä \*

---

---

---

## 3. Siviilissäty \*

Naimaton

Naimissa

Avoliitossa

Parisuhteessa



Eronnut



Leski

**4. Onko teillä lapsia? \***

Kyllä



Ei

**5. Miten asutte tällä hetkellä? \***

---

---

---

**Kiinnostus****6. Mitkä ovat tärkeimmät syyt, miksi haluaisitte muuttaa yhteisöön? \***

---

---

---

**7. Mitä odotatte yhteisasumiselta? \***

---

---

---

**8. Mikä yhteisasumisessa epäilyttää? \***

---

---

---

## Tilat

### 9. Mikä asuntotyyppi olisi mielestänne paras yhteisasunnoksi? \*

*Valitse alla olevista vaihtoehtoista yksi.*



Kerrostalo



Omakotitalo



Rivitalo



Talo, jossa olisi oma yksityinen asunto ja sen lisäksi yhteisiä tiloja

### 10. Haluaisin asua yhteisössä... \*

*Valitse alla olevista vaihtoehtoista yksi.*



...vuokralla



...osaomistajana

### 11. Missä haluaisitte yhteisasumisen sijaitsevan? \*

---

---

---

**12. Haluaisin muuttaa yhteisöön... \***

Valitse alla olevista vaihtoehdoista yksi.

vaikka heti

puolen vuoden päästä, keväällä

vuoden päästä tai myöhemmin

**13. Kumpi olisi tärkeämpää? \***

Tilava oma makuuhuone

Avarat ja monipuoliset yhteistilat

**14. Mitä yhteisiä tiloja toivoisitte asunnossa olevan? \***

---

---

---

**15. Mitä yhteisasunnossa pitäisi mielestänne ehdottomasti olla? \***

Valitse alla olevista vaihtoehdoista yksi tai useampi.

Oma Wc

Yhteinen parveke

Yhteinen piha

Yhteinen kasvimaa

Jotain muuta, mitä?

---

## Jakaminen

**16. Mitä haluaisitte jakaa yhdessä? \***

*(Esimerkiksi asioita, tavaroita jne...)*

---

---

---

**17. Mitä omistamaanne haluaisitte jakaa yhteisön kanssa? \***

---

---

---

**18. Mitä toivoisitte yhteisössä tehtävän yhdessä? \***

---

---

---

**19. Mitä palveluita voisitte tilata yhteisöön? \***

*Valitse alla olevista vaihtoehdoista yksi tai useampi.*



Yhteisövalmennus

Yhteistilojen siivous

Mitä muuta?

---

## Asukkaat

**21. Millaisten ihmisten kanssa haluaisitte asua? \***

---

---

---

**20. Montako ihmistä mielestänne olisi sopiva määrä asumisyhteisöön? \***

*Valitse alla olevista vaihtoehtoista yksi.*

2-3

4-5

6-8

8-10

**22. Haluaisitteko asua yhteisössä jossa olisi... \***

*Valitse alla olevista vaihtoehtoista yksi tai useampi.*

...molempia sukupuolia

...nuoria aikuisia

...lapsia

...ikäntyneitä?

## Asuminen

**23. Mitä mieltä olette lemmikkieläimistä? \***

---

---

---

**24. Mistä epäilette, että voisi syntyä erimielisyyksiä yhteisössä? \***

---

---

---

**25. Millainen yhteisö toimisi mielestänne hyvin? \***

---

---

---

**26. Kuinka paljon olisitte valmis maksamaan vuokraa yhteisöasumisesta? \***

---

---

---

***Kiitos vastauksestanne!***